

– Az orvosegyetemet átvilágítják, a munkát egy londoni székhelyű világceg végzi. Mi készítette arra az egyetem vezetőit, hogy megrendeljék az átvilágítást?

– Magyarországon nem végeztek még ilyen vizsgálatokat. Abban a fázisban vagyunk, mint amikor Ganz Ábrahám kis családi műhelyként megindított vállalata az idők folyamán ilyen-olyan részlegekkel kiegészül, s ideje átgondolni, hogyan szerveülhetnének a részek egységes egésszé. Az eredetileg néhány alaptanszékkal létrehozott egyetem is ilyenformán bővült, illetve leváltak bizonyos tevékenységek, például a gazdaságirányítás, elkülönültek az igazgatási, adminisztratív teendők. Az intézmény növekedésével nem járt együtt egy jól átgondolt, racionális struktúra, sem az ellenőrzési, minőségvizsgálati rendszer. Ha valamelyik részleg nem működött jól, akkor elkezdtek valami mást kialakítani – ugyanannak a tevékenységnek az elvégzésére. Így jött létre kettő, három, sőt több „vonal” ugyanarra a ténykedésre, mindegyik beépült a költségvetésekbe, mindegyiket finanszírozták, a munkát mégsem végezte el senki tisztességesen.

– Kérem, érzékeltesse egy konkrét példán ezt a szervetlen-séget, vagy szervezetlenséget!

– Valamikor voltak a klinikáknak gépészei, meg gondnokai, akik az ott előadódott összes műszaki problémát megoldották, intézték a karbantartást, beszerzést. Azután – s ez az 50-es évek végén, a 60-as évek elején kezdődött, amikor kihaltak azok az emberek, akiknek természetes volt, hogy a bérért a munkájukat el kell végezni – indult a burjánzás: ma már van gondnok, annak gépirója, ügyintézője, egyéb beosztottjai. De egy villanykörtét a következőképpen cserélnek ki: a gépész ír egy igénylést a gazdasági igazgatóságnak, amely ezt átadja a műhelynek, a műhelyvezető a villanyszerelő brigádvezetőnek, az a munkásának; aki kijön, s a gondnok megmutatja neki, melyik körtét kell kicserélni...Ahelyett, hogy a gondnok venne egy villanykörtét és kicserélné. Ez egy hatalmas apparátus, rengeteg papírmunka, ellenőrizhetetlen ügymenet, sok pénz és elintézetlen dolog. Mondok egy másik példát: valamikor létrehozták a kari könyvtárakat, aztán később úgy gondolták, hogy az intézetekben is kell lenni könyveknek, ami tulajdonképpen igaz is. Ebből mára az lett, hogy van egy nagy kari könyvtár, aztán egy kisebb gyógyszerész kari és ötven valahány intézeti. Dolgozik 10-20 ember a központi könyvtárban és még 30 részmonkaidőben az intézetekben. Ami nemcsak azért baj, mert sok munkaerőt köt le, hanem azért is, mert nem lehet tudni, melyik könyvtárba mikor lehet bejutni, hogyan tart nyitva. Ráadásul aki csak tájékozódni szeretne valamely témában, amely határterület, hetekig sétálghat egyik intézetből a másikba.

– Ha ilyen világosan látják az anomáliákat, akkor már csak egy lépés megszüntetni ezeket. Miért van szükség az átvilágításra?

– Én nem tudtam, csak éreztem, hogy vannak ilyen párhuzamosságok. A könyvtár példáját már az átvilágítás eredményei alapján emeltem ki. Mint mindenki az egyetemen, én is belenőttem ezekbe a körülményekbe és egy csomó dolgot nem veszek észre, ami a külső embernek azonnal feltűnik. De hiába is változtatnánk meg a saját felismeréseink alapján részleteket, nem jutnánk előbbre. Az egész intézmény szerkezetének, szervezésének a megváltoztatására van szükség. Önerőből ez nem megy, nemcsak azért, mert aki itt dolgozik, nem láthatja a fától az erdőt; nem is érdeke a változtatás.

– A teljesen új struktúra kialakításának menetéhez, időrendjéhez is adnak tanácsokat az átvilágítók?

– Természetesen. Egy-egy észlelt probléma megoldására többféle variációt is adnak, s igyekeznek a magyar viszonyoknak megfelelő megoldásokat javasolni. Ezért eljártak a Pénzügyminisztériumban, a Népjóléti és a Művelődési Minisztériumban; tájékoztatták a tervezett fejlesztési irányokról, nehogy ütközzenek ezekkel a javaslatokkal. Sajnos azt tapasztalták, hogy a főhatóságok

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

„Az ország legaktívabban változó egyeteme”

Fráter Loránddal beszélget Sulyok Erzsébet

A hajdani hagyományok megújításával, a rangot, méltóságot sugalló külsőségek föllevenítésével is észrevétette magát az utóbbi időben a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem. De elégséges-e méretre szabott talárba öltöztetni az emeritus professzorokat ahhoz, hogy jó híre legyen manapság az egyetemnek? A kérdés persze költői. Ám egyáltalán nem költői kérdéseinkre azért (is) kértünk válaszokat a viharos körülmények között megválasztott rektortól, dr. Fráter Lorándtól, hátha világosabb lehet: hogyan gondolja növelni az orvosegyetem ársióját annak 1991. július 1-től kinevezett vezetője?

S azért is kezdeményeztük a beszélgetést, mert hírül vettük, hogy egyáltalán nem fogadja osztatlan lelkesedés a rektor kezdeményezéseit.

tervei rendkívül bizonytalanok, egy minisztériumon belül is egymással szembenálló elképzelések léteznek, ezekhez tehát nehéz igazodni, nehéz olyan tanácsot adni, amiről biztosan tudhatjuk, hogy egy-értelműen beválik. Az sem titok, hogy a Parlament nem mindig tekinti át összefüggéseikben a törvényeket, amit ma elfogadnak, az ütközik a azzal, amit holnap fogadnak el. Vagyis nagyon bizonytalan a törvényi szabályozás is, a finanszírozás is.

– **Tudom, hogy az átvilágítás még nem fejeződött be és nem illik egy vizsgálat közepén a részletekről érdeklődni; de azt figyelembe vették-e, hogy alakulóban van a Szegei Univerzitás?**

– Talán nem ebből, hanem az ésszerűség követelményeiből indultak ki, és törekedtek arra, ha csak lehet, ne csináljunk párhuzamosságokat. A vizsgálat egyébként ott tart, hogy az észleleteiket a rendelkezésünkre bocsátották és e hónap 21-én ismertetik a javaslatok lényegét. Hogy ezekből mit használunk, mit nem, azt természetesen mi döntjük el. Mivel ők is előbbre vannak fejben, mint amit leírtak eddig, legutóbb az volt a kérdés: körülbelül mennyit takaríthatunk meg, ha a javaslatok zömét megvalósítjuk? A válasz: évi 100 millió forint.

– **Most mekkora az egyetem évi költségvetése?**

– Megközelíti a 3 milliárd forintot. Ehhez képest a százmillió nem túl sok, de azért ez nem is kevés pénz.

– **Körülbelül hány embert bocsátanak el az átszervezés során?**

– Nem tudok számot mondani, csak azt tudom, hogy sajnos bizonyára lesznek, akiktől meg kell válnunk. Elmondtam az imént, hogy szervetlen burjánzás, sok párhuzamosság van, egyetlen feladatot többen nem látnak el; ebből az következik, hogy kénytelen vagyunk újra meghatározni a feladatokat, arra kiválasztani a megfelelő képzettségű embert. Aki fölöslegessé válik... Az is várható viszont, hogy új munkahelyek lesznek; lehetséges, hogy gondnokból nem kell annyi, de köz-

gazdászról több kell. Ha a régi dolgozók közül valaki továbbképzés, átképzés révén be tudja tölteni a létesítendő új munkaköröket, akkor nyilván őket alkalmazzuk. De ha valakinek a képzettsége nem megfelelő és tényleges munkája nem lesz, akkor az egyetem nem tudja alkalmazni. Már csak azért sem, mert rendkívül alacsonyak a bérek és belátható ideig nincs remény, hogy költségvetési pénzekből tudjunk emelni. Az is nyilvánvaló, hogy ma kivonulni az utcára, hogy adjanak az orvosoknak 300 százalékos, a nővéreknek 100 százalékos bér-emelést – teljesen irreális. Marad az a lehetőség, hogy azokat az összegeket, amelyeket a túlfoglalkoztatás megszüntetésével felszabadítunk, az itt tovább foglalkoztatottak béremelésére fordítjuk.

– **Az átvilágításra mennyit költenek?**

– Körülbelül 27 milliót.

– **Miért minősül demagógiának, ha valaki azt mondja, hogy jobb helye is lehetne az átszervezés előkészítő vizsgálat árának?**

– Mert bárhova teszem, bármire, vagy bárkinek adom a pénzt, ebben a struktúrában követhetetlen az útja. Nem lehet ellenőrizni, megvalósul-e a cél, amire adtam. Kinyilvánított kormányzati, vagy ha tetszik, világbanki szándék, hogy azokra a területekre nem fognak pénzt adni, ahol az útja nem tekinthető át. Részint azért nem kapják meg már most az egyetem az őket megillető összegeket, mert a jelenlegi struktúrában akár egy feneketlen hordóba töltögetnének; nem javul tőle a gyógyítás határfoka.

– **Az átvilágítás része volt, vagy az ön egyéni kezdeményezése, hogy bekérte az oktatóktól az óravázlatokat?**

– Az átvilágítás egyik megállapítása, hogy nem lehet dokumentumokban nyomon követni, mit oktatnak az egyetemen, nem lehet összemérni más egyetemek diplomáival a mieinket. Természetesen ebben a szisztémában, ahol a felelősség az évtizedek során elfogyott, s mindenkinek csak jogkörei voltak, elég furcsán érintett sokakat a kérdés: mi az,

hogy neki kisiskolás módjára holmi óravázlatokat kelljen csinálni! Pedig pusztán csak arról van szó, hogy át kell tekintenünk, mit is oktatunk. Zárójelben mondom, most derült ki, hogy egyik tárgy ugyanazt adja az első évben, mint egy másik a negyedik évben. Még a hallgatók sem vették észre. Első lépésben a jelenleg oktatott anyagról kell áttekintést szerezniük tehát; ez mindjárt azzal az eredménnyel járt, hogy akik mondjuk tíz, húsz, vagy harminc éve ugyanazt adják elő, mert nem fordítottak gondot az új ismeretek beépítésére, most rádöbrentek, baj lehet, ha valaki ezt elolvassa... Ezért eleve egy fölfrissített vázlatot adtak be. Ha semmi más haszna nem lenne – már akkor is megérte. De meg kell nézni majd azt is, hogy ezek a tanmenetek egymásra épülnek-e; tehát például anatómiából azt oktatják-e, amire a sebésznek szüksége van, mert ha nem, akkor az ortopédia, a traumatológia újra és újra kényszerül ismételni azokat az anatómiai ismereteket, amelyek nélkül nem tud tovább lépni. Aztán meg kell nézni, hogy a mi tananyagunk hogyan viszonyul a többi magyar és európai orvosegyeteméhez. Mert különben nem fogják elfogadni a diplomákat.

– **A tananyagrevíziót bevett, folyamatok dolognak gondoltam az orvosegyetemen; de még sohasem szedték be hozzá az óravázlatokat. Ki fogja elolvasni ezt a rengeteg papírt?**

– Részint más egyetemek oktatói; másrészt, az egymásraépülés követelménye miatt a sebésznek kell elolvasni az anatómusét és fordítva, a belgyógyásznak a kórleltanászét, az élettanászét és így tovább. Ezek után még ki kell derülnie, hol vannak átfedések; mi az, ami elavult és ezért ki kell hagyni. Meg kell határozni, mi kerüljön az alapképzésbe: néhány éve az immunológia még kuriózum volt, ma meg a világ legtermészetesebb dolga, hogy az alapképzésben a helye.

– **De nem lehet egyszerűen bevezetni az új ismereteket, vagy tantárgyakat, ha úgys mindenki tudja, hogy szükség van rájuk? Muszáj ezt ilyen nagyszabású felmérésekkel köríteni? Amire**

végeznek ezzel a munkával, elavulnak azok az ismeretek, amelyekről megállapítják, hogy bele kell kerülniük a tananyagba.

– Két malomban őrlünk, mulatságos a kérdése. Nálunk meghatározott ismeretek rendszerét együtt kell látni ahhoz, hogy kellően szabályozni lehessen az oktatás rendjét. Nem mindegy, hogy mit tud, aki itt orvosi diplomát kaphat, ez talán méltányolható szempont. S a tudományok olyan gyorsan fejlődnek, hogy egy-egy tanszékvezető már képtelen átfogni, mi mindent kellene oktatni akár csak a saját tanszékén. Ezt egy szakmai tekintélyekből álló, egyetemközi grémiumnak kell meghatározni.

– **Mit saccol, mennyi időbe telik mindez?**

– Minimum öt, de inkább tíz év, amely alatt természetesen nem állhat meg az eddig is szokásos tananyag korszerűsítés.

– **A többi egyetemen is folyik ilyen hatalmas munka?**

– Nem tudok róla, de ha mi megküldjük nekik ezeket az anyagokat, talán elkezdik.

– **Váltunk témát: önről az a hír járja, hogy professzorelles rektor. Lehet, hogy ez a választása körüli bonyodalmakra vezethető vissza; legutóbb az egyetem belső kiadványában olvastam levélváltását Telegdy Gyula akadémikussal az év végi jutalmazásokról. Telegdy professzor nem habozott azt a következtetést levonni a neki szánt nettó 9 ezer valahányszáz forintossággal, amit egyébként sértetten visszaküldött, hogy, úgymond, ő is a kinyírandók listájára került.**

– Lehet, hogy meglepi amit mondok, de szeretném visszaillesztani az egyetemen a professzori kar rangját. Az elmúlt évtizedek értékzavarai közepette eljutottunk oda, hogy nem feltétlenül a tudástól függött, ki lesz professzor, hanem az összeköttetéseitől és a többitől. Ezt a külvilág és az illető munkatársai persze érzékelték. Valamikor a nagy tiszteletnek örvendő professzorok nagyon is adtak arra, hogy se az emberi tartásukat, se a vezetői kvalitásukat, de főleg a szakmai tudásukat ne lehessen megkérdőjelezni. Mihelyst akadtak, akik nem voltak ilyenek, mindenki

megkérdőjelezhetővé vált, az is, aki nem adott erre okot. Tudom, hogy a professzori tekintély helyreállítása is nagy munka, nekünk professzoroknak is, hiszen tudunk kell immár, hogy ha egyszer beültünk is egy székbe, az nem egy életre szól. Állandóan bizonyítanunk kell. s ez csak nálunk vadonatúj dolog. A minősítést, hogy én professzorelles lennék, azért is furcsállom, mert a mi egyetemünkön készült el elsőként egy olyan szabályozás, amely a nyugállományú professzoroknak a megalázó „tanácsadó” helyett az érdemes professzor címet adja és a nyugaton szokásos jogokkal ruhazza fel őket; talárt csináltattunk, amit megkapni nem hétköznapi dolog; a fizetéseket a szűkös lehetőségeim között próbálok elfogadható szintre emelni. A jutalmak a levonások után valóban nevetséges összegekké zsugorodnak, de éppen az átvilágításnak köszönhető megtakarításokból próbálok a jutalmazási összeget már az idén a duplájára emelni. Előkészítettem egy beadványt a Pénzügyminisztériumba, amelyben, remélem a rektori konferencia támogatásával, azt kérjük, hogy a professzorok a teljes fizetésükkel mehessenek nyugdíjba.

– **Városszerte kiváló szakembereknek ismert professzorok, intézetvezetők neve nem szerepel a jutalmazottak listáján, új tisztségviselők viszont igen.**

– Hadd kérdezsek most én: mi a célja a jutalomnak?

– Gondolom, a jó munka elismerése.

– Azért a fizetést kapjuk. Ám, sajnos, a mi viszonyaink között, ilyen alacsony fizetések mellett a jutalommal kell részben elismerni a jó munkát, mert nem mondhatom, hogy jövőre a duplájára emelem X fizetését és a felére csökkentem Y-ét. A jutalmazási elvekkel mindenki egyetért, de amikor pár ezer forint különbséget észlelnek, kitor a nagy magyar sértettség. Akik pedig – egyébként maguk is tanszékvezető professzorok – a saját intézeti munkájuk mellett vállallják a tisztségeket, dékánokat, dékánhelyetteseket, tulajdonképpen egy másik fizetést érdemelnének, annyira megszorodott a munkájuk.

– **Telegdy Gyula azonban mégiscsak az egyetlen akadémikus ezen az egyetemen...**

– Ha olvasta a leveleket, tudja, hogy az Akadémiától kapja az illetményét, én csak jószándékúan a szeptemberi jutalmazás óta végzett vezetői munkáját akartam elismerni a bruttó harmincezerrel, még a rendelkezésemre álló kevés pénzből is.

– **Korábban nem kaptak a rektor által odaítélhető jutalmat azok a hallgatók, akik az Egyetemi Tanácsban képviselik a társaikat.**

– Ezzel mi a baj? Kinek adjam? Aki nem csinál semmit?

– **Az a baj, hogy azt lehet mondani, a jutalmazottak a tanácsban a rektor mellett szavaznak.**

– Mindent lehet mondani, azt is, hogy az öreganyám gőzmozdony volt. Ha a rengeteg munkáért nem kapnának semmit, akkor meg azt lehetne mondani, hogy a rektor nem veszi emberszámba a hallgatókat.

– **Mit gondol, miért van érzékelhetően rektorelles hangulat az egyetemen?**

– Miért gondolja, hogy ilyen hangulat van? Miben nyilvánul ez meg?

– Az előbbi kérdéseket nem én találtam ki, ezekről a dolgokról városszerte beszélnek.

– Azt gondolom, ha nem csinálnék semmit, semmi bajom nem lenne. Ha úgy hagynám a dolgokat, ahogy idáig voltak, senkinek semmi baja nem lenne, főleg a rektorral nem. De azt mondani, hogy úgy jó a mi egészségügyi felsőoktatásunk, ahogy van, úgy a jó a magyar egészségügyi ellátás, ahogy van – nagyon nagy mérészség lenne. Ha azt szeretném, hogy ne rombolódjon le teljesen e kettő tekintélye, akkor változtatni kell. Minél nagyobbab akarunk változtatni, annál nagyobb ellenállásba ütközünk. A szegei orvos egyetem az egyik legaktívabban változó egyeteme az országnak, tehát nekem nem kell szégyenkeznie.